

Wouter de Jong

Over de vertaling van *Toen we nog jong waren* van Oliver Lovrenski

*Wouter de Jong (1976) studeerde Noorse letterkunde aan de Universiteit van Amsterdam en heeft sindsdien een klein vertaaloeuvre opgebouwd. Lang geleden is hij begonnen met het vertalen van non-fictie over hardlopen en over de geschiedenis van de ziel, en sindsdien heeft hij mogen werken aan een graphic novel (Vrijwillig dood van Steffen Kverneland) en literaire non-fictie (het mooie Ik leef eenzelfde leven als het jouwe van Jan Grue). Oliver Lovrenski's *Toen we nog jong waren* is zijn eerste vertaalde roman. Deze voordracht was onderdeel van de Vertalersgeluktournee 2026 en werd gehouden op 28 mei bij boekhandel Van Rossum in Amsterdam.*

Over de vertaling van *Toen we nog jong waren* van Oliver Lovrenski

i natt jeg våkna av maro ringte, og han gråt, han sa, han døde ivor, han døde, og jeg trengte ikke høre hvem for å vite, jeg bare la på

vannacht werd ik wakker marco belde, en hij huilde, hij zei, hij is doodgegaan ivor, hij is doodgegaan, en ik hoefde niet horen wie om te weten, ik hing gewoon op

Is de openingszin van Oliver Lovrenski's *Toen we nog jong waren* één zin, twee zinnen, drie zinnen? Moeilijk te zeggen in een boek geschreven in spreektaal, zonder punten, zonder hoofdletters, met alleen maar komma's en slechts een paar andere leestekens. Sla nog wat bladzijdes om en huiver: allemaal korte passages die je meteen meenemen in een bepaalde setting en niet alleen maar in spreektaal, maar óók nog met een heleboel straattaal.

Voor een gemiddeld lezerspubliek wel even hard werken, zelfs met een woordenlijst achterin. En ook in Noorwegen, waar *Da vi var yngre* in het najaar van 2023 uitkwam, moest de lezer hard aan de slag met een verklarende woordenlijst. Het boek sloeg in als een bom, niet alleen vanwege die taal, maar ook omdat mensen voor het eerst kennis maakten met een jongerenwereld vol drugs, geweld en verlies. Maar ook vol liefde en jeugdige naïviteit. Want Lovrenski heeft vooral een prachtig *coming-of-age* verhaal geschreven, met veel ruimte en humor, dat alleen maar aan kracht wint door de vorm en de taal.

Maar wat een vertaalproject is het daardoor geworden. Vertalen kan al lastig genoeg zijn, maar eerst moest ik het Noorse origineel doorgronden, en daarna kon ik gaan nadenken over hoe ik dit in acceptabel Nederlands kon omzetten. Niet alleen de straattaal natuurlijk, maar ook de spreektaal en daarnaast alle 'normale' problemen die een vertaler te verstouwen krijgt, zoals onduidelijke verhaallijnen en woordspelingen.

De straattaal kun je op verschillende manieren aanvliegen: naturaliseren (straattaal weglaten), exotiseren (originele, onbekende straattaal laten staan), equivalenten vinden (dus Nederlandse straattaal vinden), iets geheel nieuws verzinnen, en compenseren (op bepaalde plekken de straattaal weglaten en ergens anders weer invoegen). En je kan meerdere van deze strategieën tegelijk toepassen. Als je de woordenlijsten van de Nederlandse en Noorse versie vergelijkt, zul je zien dat mijn vertaling deels geëxotiseerd is en deels heb ik equivalenten gevonden. Sommige woorden zijn wat exotischer, anderen zijn meer 'standaard' straattaal.

Noors kent net zoals het Nederlands veel invloeden uit het Engels en het Arabisch. Lovrenski geeft daarnaast ook prominent plek aan het Somalisch en het Kroatisch. Dit is allemaal niet zo moeilijk mee te nemen in een vertaling. Lastiger was de Noorse straattaal met een Arabische of Berberse achtergrond waarvoor geen duidelijk standaard Nederlands alternatief voorhanden was. En groot verschil met

het Noors is dat Nederlandse straattaal sterk beïnvloed is door het Sranan Tongo uit Suriname. Noorse straattaal met een Arabische of Berberse achtergrond vertalen met straattaal die van de andere kant van de wereld komt en sterk verbonden is aan Nederlandse gemeenschappen? Hm. En toch is het daarop uitgekomen. Er zijn veel Sranan woorden die behoorlijk standaard zijn geworden in het Nederlands, en voor sommige woorden waarmee ik lang in mijn haar zat, heb ik na ampel beraad met kenners en met het *Smibanese Woordenboek* uit de Bijlmer in de hand gewoon een ouderwets ‘God zegene de greep’ gedaan. Als het niet helemaal gek klonk, als het niet heel erg gemaakt of gewoon te veel straattaal achter elkaar werd, heb ik de keuze gemaakt in de hoop dat de tekst als geheel overeind zou blijven.

Het resultaat in het Nederlands? Een mix van straattaal die deels verbonden is aan Oslo, deels aan Amsterdam Zuid-Oost, deels aan Amsterdam West en deels aan ‘algemene’ Nederlandse straattaal. (Vier)dubbele codering alom dus. Maar wat mij hier redt is dat er niet één straattaal bestaat. De taal is continu in ontwikkeling en sommige woorden in de vertaling zijn misschien alweer hopeloos verouderd (volgens Lovrenski zelf is de straattaal in Oslo ook alweer veranderd onder invloed van het Zweeds en het Brits-Engels), maar het werkt en dat is een mooi voorbeeld van hoe flexibel taal kan zijn als het verhaal maar de boventoon voert. En een beetje geoefend lezer deinst niet terug voor wat *suspension of disbelief*. Hiermee is dit boek een prachtige momentopname van het leven van vier vrienden in Oslo en hun taal, wonderlijk genoeg in een taal die zij niet spreken.